

K 10. opombi na str. 68. pa pripominjam, da je v moji razpravi v Levstikovem zborniku na citiranem mestu napravil zmedo tiskarski škrat: dokumentacijo za trditev, da se je Bleiweis potegoval za višjo plačo Levstiku, išči v opombi št. 19. (Slovan 1916, 12) in ne pod št. 10.

Škoda, da radi preglednosti avtor ni označil poglavij z naslovi. Še občutnejše pa je pomanjkanje slehernega kazala v knjigi. Brez imenskega in stvarnega kazala bi delo te vrste nikakor ne smelo iziti.

Za sklep naj poudarim, da Žigonova knjiga, ki nam v trodelni gradbi z dramatično slovesnim viškom in žalostnim sklepnim akordom kaže kulturno in nekulturno delo preteklih dob, zasluži vse priznanje. Kljub znanstveni natančnosti bo prijetno in poučno čtivo tudi za široke plasti izobraženstva.

Janez Logar

Francè Kidrič: Korespondenca Janeza Nepomuka Primca 1808—1813. Izdalo Znanstveno društvo v Ljubljani 1934. (Korespondenca pomembnih Slovencev 1.)

S tem delom je prof. Kidrič osnoval novo vrsto izdanj Znanstvenega društva v Ljubljani: Korespondence pomembnih Slovencev.

Ni mi tu mogoče izčrpno navajati pomembnosti Primčeve korespondence za osvetljavo nele Primca samega, temveč tudi večine onodobne slovenski misleče inteligence. Rad pa bi opozoril na metodično in načelno važnost dela, ki ga je ob tej korespondenci opravil prof. Kidrič.

Pri nas imamo navado, da vsako važno pismo, ki ga kdo odkrije, takoj posamezno objavimo v kaki reviji. In ko ga potrebuje literarni zgodovinar ali izdajatelj tega ali onega avtorjevega dela, ga navadno zopet v celoti objavi. Tako so nekatera pisma brez prave potrebe objavljena že po 4—5 krat. Delo prof. Kidriča nas uči drugačnega ravnanja: korespondenco je treba smotrno iskati in jo spravljati v evidenco, moreš jo po potrebi tudi izrabljati pri svojem delu, v prvi vrsti pa je treba skrbeti, da se na varnem mestu (n. pr. v Drž. knjižnici) zbira in izpopolnjuje. Ko zbirka dozori za izdajo, jo je pa treba izdati v celoti.

Tudi za način strogo znanstvene izdaje nam more biti pričujoče Kidričevo delo za vzor. V prvem delu knjige podaja avtor najprej izčrpen prerez skozi Primčevo osebnost ob odhodu v Gradec (ob pričetku korespondence), nato pa razvoj Primčevih korespondenčnih zvez v kronološkem redu.

V drugem delu knjige so priobčena Primčeva pisma in pisma Primcu. Pisma, ki so v celoti že drugod objavljena ter eno od neobjavljenih registrira v zgoščenih posnetkih, vsa druga pa objavlja v točnih prepisih. Pisma so kronološko urejena ter nam tako odpirajo pogled v razvoj Primčevega slaviističnega dela. Ob vsakem pismu ugotavlja izdajatelj najprej njegovo dosežanje usodo in pri nedatiranih vsaj približni datum nastanka. Teža izdajateljevega dela je v spremljajočih opombah, ki vestno in zanesljivo tolmačijo slednjo malenkost, katera bi nam sicer radi odmaknjenosti ostala nejasna, in nam tako popolno izrabo korespondence šele prav omogočajo. Te opombe bo mogoče sčasoma morda tu in tam izpopolniti (avtor je sam ponekod pustil

vprašanje odprto), težko pa bo kako stvar ovreči. Na eno samo netočnost morem opozoriti: formulacija o Vodnikovih akcentskih znakih, za katere se je odločil okrog l. 1805., je na str. 37. op. 6. zmedena; pravilna pa je že v Kidričevi Zgodovini str. 418. ('dolgi rastoči, 'dolgi padajoči naglas).

V tretjem delu knjige podaja prof. Kidrič na podlagi priobčenega gradiva in ob natančnem citiranju ustrežajočih mest v korespondenci Primčevo usodo po odhodu v Gradec in razvoj njegove duševne fiziognomije, njegovo organizatorno in literarno delo ter njegov zaton. To poglavje tvori z začetnim zgoščen načrt za obširno monografijo o Primcu.

Uporabnost knjige povečujeta izčrpni kazali (imensko in stvarno), ki ju je sestavila Breda Milčinski.

Knjiga je smotrno zgrajena celota ter je plod dolgotrajnega podrobnega dela in odraz strogo organizatornega znanstvenega duha. Janez Logar

F r. K s. L u k m a n: Martyres Christi. Trideset poročil o mučencih prvih stoletij z zgodovinskim okvirom. Družba sv. Mohorja, Celje 1934. (8 + 281 str. vel. 8°; Din 76, vez. 92.)

Pomembna bogoslovna knjiga, ki jo je strokovna znanstvena kritika sprejela z enodušnim priznanjem. Zelo značilno tudi za naš čas, da knjig s tovrstno vsebino pogreša in zahteva. Avtor se je kot visoko cenjen poznavavec prve krščanske dobe omejil pri obravnavanju svojega predmeta predvsem na kritiko tekstov, da nam tako pridobi najbolj zanesljive priče. Približal jih je pojmovanju sedanje dobe z orisom zgodovinske konstelacije, bravcu pa je prepustil, da neposredno sam vrednoti vsebinsko bogastvo poročil. Hotel je biti zanesljiv in vesten vodnik do vrhov verskega junastva in do globin hrepenenja po Kristusu, ki je iz ljubezni do Boga-človeka in neomadeževanosti duše strlo okove poganske države in je bilo silnejše od vseh človeških vezi. Ni bila naloga g. avtorja, da obravnava pričevanja o mučencih osebno, s stališča posebnih namenov, ki jih je imel poročevalec iz prve krščanske dobe, še manj, da nam pričara pred oči vso polnost notranje moči in duha, ki je ustvarjal mučence. Dá se tudi njegov odnos do zgodovinskih poročil vzeti kot širok, ker je utemeljen v brezosebni objektivnosti. Lukmanovi »Martyres« so tako važen kritičen spis, ki izloča v smislu tekstne in kulturne kritike vse, kar bi naše poglede motilo, in vključuje trdne, neizpodbitne podatke o času in ljudeh, ki so za dobo odločilni. Avtorju gre za podajanje resničnosti, ki je za vsakogar, brez razlike na čas, nazor in versko opredelitev. Zato pa je tudi knjiga naletela na tak odmev. G. avtorju je treba čestitati, da je s tolikim uspehom, s toliko stvarnostjo in subtilnostjo rešil svojo nalogo! Pokazal je vnovič svojo široko razgledanost v zgodovini prvih krščanskih stoletij in je podal z vestnostjo svojo tehtno in trajno sodbo, kako je tolmačiti poročila o mučencih. Nas, ki občutimo stisko in boleost svoje dobe, ta knjiga uči, kje naj iščemo sprostitev volje in duha. Prava religiozna globina je nad vse svobodna, ker je vezana le na vsemoč božjo. »Martyres Christi« je knjiga, ki smo zanjo po svoje hvaležni.

M. Miklavčič